

УДК 343.98

Галина Юріївна Волошина,

*слухач магістратури Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Віктор Миколайович Плетенець,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНЕ ДИТИНСТВО ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЕМ (СЕРІЙНИМ УБИВЦЕЮ)

Більшість проблем дорослої людини беруть свій початок ще з дитинства, коли особистість починала формуватись. В даній роботі, ми розглядаємо проблемне дитинство (виховання в інтернаті, не належним чином виконування батьками своїх обов'язків, знущання однолітків і т.д), як одну з причин, що може призвести особу в більш свідомому віці піти на злочин, а саме ми розглядаємо серійні вбивства. Тобто не просто, коли людина вбила з необережності або в цілях самозахисту, а коли вона продумує кожен свій крок та підшукує жертву.

Аналізуючи механізм злочинної поведінки, не можна ігнорувати такі найважливіші чинники, які визначають поведінку суб'єкта, як особливості, властивості його особистості (спрямованість, світогляд, ціннісні орієнтації, соціальні установки, рівень правосвідомості, індивідуально-психологічні особливості, характер) та вплив соціального середовища на формування його особистості, поведінку до виникнення криміногенної ситуації і безпосередньо в ході неї. Ці зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на прийняття рішення вчинити злочин, перебувають у тісній взаємодії. Властивості особистості, так само як і обсяг зовнішньої інформації, визначають не тільки кількість, але і зміст варіантів поведінки, які коригуються моделями прогнозованого майбутнього [1].

На нашу думку, родинне виховання є найважливішим чинником формування людини. Слід навести приклад М. В. Попкова, більш відомого як "ангарський маніяк" [2]. Він розповідає, що в дитинстві його мати зраджувала батька. Михайло виріс і одружився, в нього народилась донька. Одного разу, коли дитина була у бабусі, він прийшов додому та побачив факт зради своєї дружини, і це стало точкою відліку його кар'єри маніяка. Чоловік почав вбивати жінок легкої поведінки, як він сам казав: "так чином, я чистив місто від "брудних" жінок..."

Важливим моментом, характерним для цієї життєвої історії та таким, що єднає її з історіями інших серійних убивць, є саме рішення позбавити іншу людину життя. Витоки цього також можна шукати у дитинстві людини - коли дитина стикалась з повним знеціненням життя іншого (зокрема, її власного).

Інший приклад — це О. В. Сергійчик – білоруський серійний вбивця та гвалтівник [3]. У дитинстві його батько був алкоголіком, часто бив дружину та дітей, пізніше покинув сім'ю та пішов до іншої жінки.

Слід також не забувати і про випадки, коли в дитини не було сім'ї і вона виховувалась у дитячому будинку. Наведемо приклад відомого А. Ю. Онопрієнко. У нього, складна біографія і багато тих моментів, які підштовхнули його до злочинної діяльності. В дитинстві батько дуже жорстоко поводився з дітьми, а коли Анатолію був 1 рік, батько взагалі пішов з сім'ї. В 3 роки померла мати. При живому батьку та рідному браті він потрапляє до інтернату, де над ним жорстоко знущались підлітки. Це знущання підштовхнуло Анатолія займатися спортом, згодом він почав сам бити своїх однолітків та колоти їх гострими предметами. Таким чином він виборов собі місце авторитетного хлопця, знайшов багато друзів.

На нашу думку, саме діти, які залишилися без сімейної турботи і для яких друзі є і батьками, і братами чи сестрами, більш за все цінують справжню дружбу. В дорослому віці Анатолій застав свою дівчину за зрадою з його близьким другом, після чого останній дуже сильно побив Онопрієнко, пограбував та втік. Оскільки Анатолій дуже цінував дружбу, то таку зраду не міг простити.

Вважаємо, що саме наведені момент з його біографії (відсутність батьківського піклування, важке дитинство в інтернаті, зрада ближчого друга) і стали поштовхом до його подальшого

злочинного життя, адже і перший свій злочин він здійснив зі своїм другом Рогозіним, який відчував так звану який мав так звану психологічну залежність від Онопрієнко.

Ми можемо аналізувати багато біографій, але наголосимо, що спонукання людини на вбивство, – це прояв агресії до всього живого, яку вона накопичувала в собі з певного періода свого життя (найчастіше з дитинства).

Б. Крейхі в своїй книзі «Соціальна психологія агресії» [4] описує дві теорії походження агресії – біологічну (етологічна, соціобіологічна, генетика поведінки) та психологічну (фрейдівський психоаналіз, фрустраційна теорія агресії, когнітивний неасоціанізм, модель переносу збудження, соціально-когнітивний підхід, теорія навчання, модель соціальної взаємодії). Всі перелічені психологічні теорії доповнюють одна одну, адже кожна з них є своєрідним продовженням іншої. Проте хотілось б зупинитися на такому понятті, як "фрустрація", і за допомогою цього терміну спробувати з'ясувати трансформацію агресії людини у більш негативні наслідки.

Фрустрація – психічний стан, що виражається в характерних переживаннях, поведінці, і те, що викликається об'єктивно непереборними (або суб'єктивно сприйнятими як непереборні) труднощами на шляху до досягнення мети і розбіжності реальності з очікуваннями суб'єкта. Фрустрація виникає у результаті конфліктів особистості з іншими, особливо в колективі, в якому людина не дістає підтримки, співчутливого ставлення. Реакція цього стану людини може бути різною: агресивна поведінка, регресія (вихід на примітивніший рівень поведінки або реагування), уникнення ситуації (у вигляді раціоналізації та заміщення).

Існує певний загальний механізм, коли фрустрація веде до агресії; агресія викликає тривогу (відчувається як напруга, заклопотаність, нервозність, почуття невизначеності, що загрожує невдачі, неможливість прийняти рішення і інші ознаки позиції жертви); тривога веде до появи захисних реакцій. З. Фрейд виділяє так звані захисні реакції: витіснення, проекція, заміщення, раціоналізація, реактивне утворення, регресія [5].

Саме тип "заміщення", тобто спрямовування енергії потягу на більш безпечний об'єкт (наприклад, особа, на яку накричав начальник, вдома накидається з лайкою на дружину і дітей, хоча вони

нічим не завинили) присутній у випадках із життя вище зазначених серійних убивць, оскільки більшість з них ще в дитинстві пережили негативні ситуації, а деякі піддавалися насиллю (фізичному або сексуальному), але відповісти своїм кривдникам не могли. Тільки в дорослому віці, зазвичай після якоїсь значущої події, яка ставала для них останньою краплиною, вони починали виміщувати лють на інших, слабкіших людей.

Таким чином зазначене має використовуватися правоохоронцями для мінімізації сімейного насильства. Це, у свою чергу зведе до мінімуму можливості настанні наслідків подібних до описаних у майбутньому. Таким чином діяльність правоохоронців буде найкращою профілактикою формування маніакальних намірів у майбутньому.

Список бібліографічних посилань

1. Козирев М. П. Мотивація в психологічній структурі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 167–168.
2. Попков, Михаил Викторович // Википедия : свобод. энцикл. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Попков,_Михаил_Викторович (дата звернення: 20.04.2020).
3. Сергейчик, Александр Васильевич // Википедия : свобод. энцикл. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Сергейчик,_Александр_Васильевич (дата звернення: 20.04.2020).
4. Крэйхи Б. Социальная психология агрессии. СПб. : Питер, 2003. URL: <http://yurpsy.com/files/xrest/2/10.htm> (дата звернення: 20.04.2020).
5. Защитные механизмы по Зигмунду Фрейду // Портал о психологии : сайт. URL: <https://psychologys.ru/zaschitnie-mehanizmi-po-zigmundu-freydu/> (дата звернення: 20.04.2020)

Одержано 22.04.2020

УДК 343.98

Анастасія Геннадіївна Вуйма,

*ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІСТІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ